

УСПЕХ ПОЛИТИКОЛОГИЈЕ РЕЛИГИЈЕ

Први магистарски рад из Политикологије религије

После одслушане наставе, успешно положених испита и спроведене законодавне и статутарне процедуре, кандидаткиња Слободанка Нинковић успешно је 16. јула 2007. године на Факултету политичких наука одбранила магистарски рад са темом "Утицај ислама на политички живот БиХ (1996-2006)". Комисију су чинили проф. др Ненад Кеџмановић, председник, проф. др Мирољуб Јевтић, ментор и др Драган Новаковић, члан. Будући да се ради о првом магистарском раду из Политикологије религије и научно изазовној и политички више него актуелној теми, сматрам да читаоце новог броја часописа треба упознати са садржајем, оценама кандидаткиње и резултатима истраживања.

Започињући излагање кандидаткиња је поступила методолошки крајње коректно постављајући једну општу хипотезу о великом утицају ислама на унутрашње и спољнополитичке односе. Оправдано полазећи од генералне хипотезе као неке врсте оријентира издвојила је и две посебне, од којих прва има задатак да разјасни везу ислама и политичко-правног оквира проистеклог из Дејтонског споразума, док друга наговештава да ислам у БиХ настоји да оствари неке посебне циљеве. Реализација теоријски постављених хипотеза у пракси треба да доведе до измене Дејтонског споразума, укидања Републике Српске и поновног стварања унитарне БиХ. Доказујући постављене хипотезе кроз шест поглавља и закључна разматрања саздана је логичка и чврста структура рада из које се могу стећи тачна и вишеструко проверена сазнања, како о односу ислама и политике, тако и о свим последицама те везе на конкретну друштвену стварност БиХ.

После ових методолошких напомена, покушаћу да укажем на неке тежишне оцене о вредности овог магистарског рада, које су оставиле најснажнији утисак. При том ћу се руководити опредељењем да сваки научни рад треба да има шири значај, да презентирани садржај и идеје не остану окамењени међу корицама већ да помогну заинтересованим да упознају разматрани феномен, а у крајњем случају да буду путоказ свим оним који воде политику и доносе конкретне одлуке од најширег интереса за државу и народ.

Разматрајући један сложени феномен и дајући његов прецизни теоријски оквир, колегиница Нинковић дубоко је проникнула у суштину проблема и показала завидан ниво познавања материје која је предмет рада. Започињући сасвим разумљиво анализу објашњавањем основних појмова исламске религије није направила често чињену грешку да нашироко објашњава сва она општепозната места о исламу и његовом настанку. Чврсто се држећи теме и пажљиво правећи баланс између важног и неважног, сконцентрисала се на централна питања о односу државе и политике у исламу; појам исламског фундаментализма и права човека у исламу. Доказујући да у исламу суверенитет припада богу, а не народу, да исламски фундаментализам има за циљ успостављање божанске државе на земљи са шеријатом као основним законом, као и да је целокупни исламски свет окупљен у Организацији исламске конференције подржао Универзалну исламску декларацију о правима човека, кандидаткиња је показала да влада том важном и за многе непознатом материјом и уједно поставила чврсте темеље за даљу анализу.

Део магистарског рада о уставном и законском положају ислама у БиХ био је неопходан, али остаје утисак да у суштини није донео ништа спектакуларно ново и непознато. Босна и Херцеговина и њени ентитети успостављени су Дејтонским споразумом, а уставни акти донети под будним оком међународне заједнице и њених овлашћених представника. Чврсто инсистирајући на опредељењу да БиХ треба устројити као међунационалну и мултиконфесионалну државу, уставни акти, полазећи од модерног европског права на слободу савести и вероисповести, све религије третирају као одвојене од државе и потпуно равноправне. На сличним основама базиран је и Закон о слободи вјере и правном положају вјерских заједница. Ради се о акту изашлом из радионице Венецијанске комисије Савета Европе, који се лако препознају по општости и запањујућој могућности да их можете применити на сваку државу независно од њене традиције или цивилизацијског круга коме припадају.

Вишеструко значајно поглавље *“Ислам и политичко организовање у БиХ”* свакако је кандидаткињу ставило пред велика искушења, јер је требало наћи правилан баланс и обезбедити преко потребну објективност. Храбро иступивши са тезом да је религија била битан фактор у формирању репрезентативних странака Муслимана, Срба и Хрвата деведесетих година прошлог века, она је себи дала оправдан алиби да изврши диференцијацију и докаже код којих партија је тај утицај највише дошао до изражаја. Следећи своју основну мисао и стечена знања о суштини ислама верујем да јој није било тешко да дође до закључка да је Странка демократске акције утемељена на Исламској декларацији, коју је још 1970. године написао Алија Изетбеговић као верско-политички програм исламизације БиХ. Кандидаткиња је успешно доказала узрочну повезаност тог документа и програ-

ма најважније политичке партије босанскохерцеговачких муслимана, али је за зналце ове материје било довољно само да понови речи А. Изетбеговића на оснивачкој конвенцији партије да је дошло време да се сруши поредак прављен мимо бога. Прецизно анализирајући односе Исламске заједнице са СДА и Странком за БиХ кандидаткиња је доказала да неке мање разлике постоје у редоследу тактичких потеза док стратегијска матрица имплицира на њихову значајну повезаност и тако да кажемо трајну програмску натопљеност исламом.

Успешно завршивши најопштија поглавља, колегиница Нинковић је написа-ла опширан и инспиративан део "Ислам у пракси политичких делатника у БиХ" са циљем да објасни бројне и разноврсне појединачне феномене. Сматрајући непотребним да у овом тренутку детаљније анализирам део о изградњи верских објеката и бројне појединачне примере изнете у раду, могу само да констатујем да је кандидаткиња правилно разумела проблем и са дужном пажњом га ситуирала у шири културолошки контекст, али и размотрила у оквиру препознатљивих настојања једног од конститутивних народа да енормном изградњом потпомогнутом из иностранства трајно поремети увек крхку равнотежу и покаже да сваки нови верски објекат треба посматрати као неку врсту облежавања достигнутих граница. Искрено ме радује да колегиница Нинковић није подлегла често распрострањеним стереотипима приликом објашњавања односа ИЗ са другим верским заједницама. Научно објективно и непристрасно представила је скромне резултате Међурелигијског већа и све проблеме који прате односе три највеће верске заједнице у БиХ. Истина никада не може бити дефетистичка, па ни њени бројни примери о оправданој бојазни Српске православне и Католичке цркве да се не потру пред наступајућом и од државе охрабриваним и из иностранства здушно потпомаганом Исламском заједницом. Хвале вредан је и део тог поглавља о политичком ангажману Исламске заједнице у БиХ. Правилно је уочен утицај те верске заједнице на армију и велико ангажовање да се преко кампова и на друге погодне начине у рад укључи што више омладине. Посебно бих указао на оцене о политичком ангажману реис ул улеме др Мустафе Церића. Анализом његовог ангажовања и подсећањем на неке конкретне акције, кандидаткиња је дошла готово до идентичног закључка као и највиши представници Републике Српске да се иза лика тог верског достојанственика крије политички најутицајнији човек међу Бошњацима у БиХ.

Када је у питању последње поглавље "Постдејтонска исламизација БиХ", може се констатовати да је сасвим добро представљен однос ИЗ БиХ са Светском исламском лигом задуженом да као невадина организација доприноси ширењу ислама у светским размерама и обнови халифата под покровитељством саудијског двора. Сваки заинтересовани читалац пронаћиће у овом делу заиста детаљну анализу деловања различитих фундаменталистичких организација

проистеклих их муџахединских групација, које су на том простору остале и утемељиле се са циљем да потпомогну или реализују план о исламизацији те државе. Закамуфлиране хуманитарним радом остале би и сејале семе зла да се није десио 11. септембар и покренула опсежна антитерористичка активност у светским размерама. Под снажним притиском САД и европских држава, муслиманско руководство морало је да у неким случајевима направи болан компромис и појединим најекспониранијим појединцима одузме нелегално стечено држављанство и откаже боравак на територији БиХ. Наведени пример јасно показује да и екстремни случајеви имају и своју добру страну јер и онима који тешко схватају неке процесе помажу да лакше дођу до истине, односно до сазнања да је муслимански део БиХ годинама био погодан тле за рад најразличитијих организација чије деловање би могло да угрози како стабилност у региону тако и у глобалним размерама. Својом анализом ових појава колегиница Нинковић је више него јасно потврдила тезу професора М. Јевтића о босанским муслиманима као могућим припадницима “беле алкаиде”.

Будући да вахабизам и деловање његових присталица данас представљају предмет опсервације политичара, безбедносних структура, новинара и стручњака, сасвим разумљиво колегиница Нинковић је и том проблему посветила дужну пажњу у свом раду. Можда највећи допринос представља њено опредељење да се не упушта у објашњавање историјата тог покрета, већ да полазећи од основних теолошких поставки представи низ екстремних примера и да коначан суд о утицају вахабизма на верске прилике у БиХ. Уверљиво и поуздано делују њене прогнозе да се ради о покрету чији се број присталица у БиХ стално повећава и који различитим методама у своје активности укључују муслиманску омладину. Доказ да је на правом трагу представља и одлука Ријасета, као највишег органа ИЗ БиХ, да појасни свој став према вахабизму и укаже на потребу поштовања норми, учења и праксе, која се вековима развијала на тим просторима.

Слична оцена може се дати и за део рада у коме кандидаткиња пише о доласку муџахедина у БиХ, учињеним злочинима током рата и сложеним мерама да се уз подршку власти и Исламске заједнице трајно настане на тим просторима. Алахови ратници изабрали су за своја станишта поједина села у којима као својеврсним микро заједницама организују живот у складу са шеријатом. Колегиница Нинковић је дубоко проникнула у та кретања, прецизно приказала мимикрију муџахедина, промену њиховог начина деловања и јасно доказала подељеност бошњачког јавног мњења неспремног да се тако лако одрекне савезника који се одазвао на позив за помоћ, али само под условом да остане и трајно утиче на развој ислама и коначну судбину БиХ.

Сасвим разумљиво и оправдано колегиница Нинковић се одлучила да анализу заврши указивањем на узрочну везу између исламизације БиХ и настојања

за промену Дејтонског споразума. Плански и систематски и уз коришћење аргумената у вези са целисходношћу, функционалношћу и оправданошћу постојећег уставног устројства, које подразумева два ентитета и централне органе са лимитираним надлежностима, чине се стални притисци за промену уставних оквира и преношење дела ентитетских надлежности на централне органе. Такав функционални језик у основи не значи повећање капацитета централних органа већ јасну и отворену намеру да су корак по корак укине Република Српска. Настојања у том смеру препознали су и католички бискупи отворено иступајући са ставом да је неопходно формирање хрватског ентитета. Будући да наша намера није прорицање будућности, већ научна анализа заснована на поузданим подацима, преостаје нам да се сложимо са колегиницом Нинковић да свако угрожавање Републике Српске отвара врата унитарној БиХ, односно први и одлучујући корак да се по успостављању демографске већине приступи стварању поретка заснованог на Курану.

Укратко бих на крају указао и на неке примедбе, чије би отклањање повећало укупну вредност овог магистарског рада. Представљајући уставни и законски положај ислама у БиХ кандидаткиња је у том делу назначила и основна решења Устава ИЗ. Одредбе тог значајног документа свакако је требало размотрити, али не у том делу јер може навести на погрешан закључак да је ислам институционално повезан са државом. Доказујући постављене хипотезе, колегиница Нинковић није одолела искушењу да у неким случајевима користи недовољно поуздане податке. Навешћу пример односа Социјалдемократске партије и Исламске заједнице. Лабавост односа боље доказује једење свињског меса на прославама те партије него учтива честитка руководства врховном поглавару поводом великог исламског празника. Трећа примедба односи се на поглавље о односу Исламске заједнице БиХ и Организације исламске конференције. Доказ да се ради о два различита субјекта може се видети из текста где се у основи оправдано анализира однос те организације са БиХ као субјектом међународног права.

Дајући заиста вредну анализу и показујући да је проникнула у вишеструко сложене односе између религијског фактора и политике, колегиница Нинковић је својим радом, по мом дубоком убеђењу, дала допринос развоју савремене политикологије, а посебно оном њеном делу који се полако али сигурно утемељује као нова дисциплина под називом „*Политикологија религије*“.

Драган Новаковић